BERG #15

15. narozeninová sezóna

5. koncert
BERG REVISITED ... NA PŘÁNÍ

středa 16. září 2015 v 19.45
kostel Nejsvětějšího Salvátora

Utrpení Panny orleánské / La Passion de Jeanne d'Arc
Francie, 1928, 82 min., čb, DVD, němý, s francouzskými, anglickými a českými mezititulky
Režie: Carl Theodor Dreyer
Scénář: Joseph Delteil, Carl Theodor Dreyer
Hrají: Renée Maria Falconetti, Eugene Silvain, André Berley, Antonin Artaud ad.

hudba: **Bronius Kutavičius** (2009)

Peter Vrábel – dirigent

Orchestr BERG
David Pokorný (koncertní mistr), Alexey Aslamas, Kristian Vacek, Kateřina Janálová – 1. housle; Anna Romanovská Fliegerová, Michael Romanovský, Anna Bartoňová, Martina Müllerová – 2. housle; Martin Adamovič, Adam Pechočiak – viola; Štěpán Drtina, Šimon Marek – violoncello; Jan Kořínek – kontrabas; Oleg Sokolov – bicí; Stanislav Gallin - varhany

---

Slavné Dreyerovo drama je dodnes řazeno nejen k vrcholným němým filmům, ale i k mezníkům filmového umění vůbec. Snímek líčí poslední fázi života Johanky z Arku – předem rozhodnutý soudní proces vedoucí k trestu smrti upálením. Nejde však o typický historický velkofilm. Dreyer historickou vrstvu příběhu potlačil a zaměřil se na rozměr přetrvávající v čase: expresivně vyjádřil konflikt mezi fanatismem a pokorou, mocí a bezbranností, lží a pravdou. Tomu odpovídá střídmá výprava – převážná většina filmu se odehrává v interiéru. Snímku naopak dominují detailní záběry tváří soudců a Johanky a psychologických proměn jejich výrazu. Působivost filmu stojí i na fascinujícím výkonu představitelky hlavní role, jíž je Renée Maria Falconetti.

Podivný osud...
...čekal film po jeho dokončení. První i druhý Dreyerův sestřih nešťastnou náhodou shořel. Z jedné nalezené kopie v roce 1951 francouzští filmoví historici sestavili verzi odpovídající přibližně druhé Dreyerově verzi, přidali k ní však úryvky z klasické hudby a namluvený komentář, což Dreyer označil za absurdní. V roce 1981 došlo ke slavnému nálezu originální verze, paradoxně při stavebních úpravách jakéhosi ústavu pro duševně choré u norského hlavního města Oslo.

Dánský režisér **Carl Theodor Dreyer** (1889–1968) patřil k zakladatelům tzv. „spirituální kinematografie". Zaměřil se na vysokou estetizaci obrazu, po tematické stránce se často zabýval konfliktem dobra a zla. *Listy ze satanovy knihy* (1920) natočil na půdorysu čtyř duchařských příběhů, v dramatu *Michael* (1924) k vyjádření duševních stavů poprvé využil montáže detailů. Syntézou těchto postupů je vrcholné dílo *Utrpení Panny orleánské* (1928). Pro malou komerční úspěšnost natočil další film *Den hněvu* o čarodějnických procesech až v roce 1943. Mystikou je prodchnuto i ceněné drama *Slovo* (1955) o síle lásky a víry. Poslední film *Gertrud* vznikl v roce 1964.
www.carlthdreyer.dk

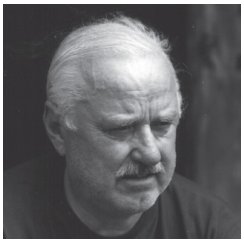

Bronius Kutavičius (*1932) je nejvýznamnější současný litevský skladatel. Převážná část jeho tvorby bývá řazena k minimalismu. Ten má však v Kutavičiusově případě kořeny nikoli v americkém směru, ale v litevské lidové hudbě, především v sutartinės – unikátních litevských polyfonních písních „minimalistické" povahy, které Kutavičiusovi učarovaly. Skladatel se proslavil zejména svými oratorii ze 70. a 80. let, ve kterých zprostředkoval svou uměleckou představu rituálů pohanských předků Litevců (např. *Panteistické oratorium*, *Poslední pohanské rituály*). Později čerpal vlivy i z jiných starobylých kultur – japonské, keltské… (cyklus *Brány Jeruzaléma*, oratorium *Boj stromů* atd.). Napsal mj. operu *Lokys* (Medvěd) podle stejnojmenné mystické novely Prospera Mériméa, dílo na pomezí opery a oratoria *Oheň a víra*, zasazené do doby jediného litevského krále Mindaugase, nebo cyklus skladeb inspirovaný poémou Roční doby litevského klasika Kristijonase Donelaitise (překlad této poémy máme i v češtině).
www.mxl.lt/kutavicius

„Budoucnost mi je zcela ukradená…
…je chladná, nejasná, nevábná. Naopak mě velice zajímá vše, co bylo. Každý detail minulosti o něčem z dané doby vypráví, může to být konkrétní i abstraktní věc. Okouzluje mne skryté tajemství uplynulých událostí: To je mé tvůrčí krédo." (BK)

V letech 1978–1989 Kutavičius zkomponoval doprovod k šestnácti filmům, dokumentárním i celovečerním, šlo však spíš o „chlebodárné" objednávky. **Hudba k Utrpení Panny orleánské** se od nich liší tím, že ji lze označit za regulérní opus. Při jeho tvorbě muselo Kutavičiusovi, coby skladateli se sklonem k tomu čerpat látku v dávné minulosti, učarovat už samotné téma. Vznik této hudby inicioval Vilnius – evropské hlavní město kultury 2009, projekt byl poprvé uveden v listopadu 2009 v rámci filmového fóra Scanorama, konaného v litevské metropoli.

Stejně jako v mnoha jiných Kutavičiusových dílech, i zde bylo pro něj primární přenesení ducha doby. Kutavičius toho dociluje střídmými, ale dostatečně účinnými prostředky: Kombinuje pro něj příznačné minimalistické postupy s chorálovou sazbou ve smyčcích, varhanním jednohlasem, citátem gregoriánského chorálu ze zvukového pásu či s údery zvonů.

Kutavičiusova hudba není popisná ani komentující, záměrně rezignuje na prvoplánovou metrickou shodu akcentů s obrazem, a přece s filmem vytváří jednu narativní linii, kontrapunkticky podporuje dění na plátně a sugestivně umocňuje jeho účinek. *„Ve filmu není žádný kontrast, jen výjev muk. Snažil jsem se vyhnout nudné ilustrativní hudbě a vytvořil jsem hudbu samostatnější, která se od filmového obrazu místy vzdaluje,"* říká skladatel. V závěru, kdy se schyluje k zapálení hranice, nechává Kutavičius s orchestrem znít ze zvukového pásu finální sbor na slova Sigitase Gedy ze své symfonie *Epitaf uplynulému věku*. Dost možná je v tom symbolika. *„Juodi paukščiai snieguos, nepaliaujamai klykiantys paukščiai…"* – Černí ptáci ve sněhu, bez ustání křičící ptáci… Sigitas Geda, k jehož textům se Kutavičius jako

skladatel obracel nejednou, výjimečný litevský básník s pohnutým osudem, zemřel na konci roku 2008…

Nejen Kutavičius…
…„ozvučil" Dreyerovo *Utrpení Panny orleánské* hudebním doprovodem. Už před ním tak učinili například Holanďan Jon van den Booren (1985), Ital Carlo Crivelli (2003), Dánové Ole Schmidt (1982) a Jesper Kyd (2007), slovinský kontrabasista Tomaž Grom (1996), ale také britské elektronické duo In The Nursery (2008) či Nor Gisle Martens Meyer a.k.a. Ugress (2003). Nejznámější hudbou, která se k Dreyerovu snímku váže, je oratorium Richarda Einhorna *Voices of Light* (1994), které však bylo filmem pouze inspirováno, nevzniklo jako doprovod, třebaže DVD společnosti Criterion Collection z roku 1999 s rekonstruovanou verzí filmu toto dílo obsahuje i jako zvukovou stopu, kterou si divák může pustit spolu s filmem. Dodejme zajímavost, že ve stejné době, kdy vznikala Kutavičiusova partitura, psal hudbu k *Utrpení* i další skladatel z Pobaltí – Estonec Tõnu Kõrvits (pro L'Ensemble De Basse-Normandie).

Orchestr BERG je špičkové české těleso, které přináší svěží vítr na českou hudební scénu – uvádí divácky atraktivní a novátorské projekty, soustřeďuje se na uvádění současné hudby a hudby 20. století. Tu kombinuje například s divadlem, filmem, baletem, pantomimou, videoartem apod., vystupuje často mimo tradiční sály. Prostřednictvím objednávek nových děl u českých skladatelů především mladé generace pomáhá vytvářet nové hodnoty a investuje do budoucnosti hudby a umění. Má na svém kontě desítky světových premiér a ještě více českých premiér světových skladatelů. Ke koncertní činnosti orchestru patří vystoupení na mezinárodních festivalech a významných domácích pódiích. Spolupracuje s baletem Národního divadla (*Ibbur*, *Zlatovláska*). Vedle mnoha záznamů pro Český rozhlas, na CD nebo k pořadu pro Českou televizi se Orchestr BERG prezentuje i na DVD s live nahrávkou baletu *Zlatovláska* (Supraphon). K zajímavým projektům orchestru patří scénický koncert *Songs of Wars I have* seen německého skladatele a divadelníka Heinera Goebbelse, uvedený s mimořádným ohlasem na letošním festivalu Pražské jaro, hudebně divadelní inscenace *Schwarz auf Weiss* (Černé na bílém) stejného autora, živý doprovod Dreyerova němého filmu *Utrpení Panny orleánské* hudbou litevského skladatele Broniuse Kutavičiuse nebo scénický koncert *timINg* na Nové scéně Národního divadla, kde bylo mj. uvedeno v české premiéře legendární dílo Györgye Ligetiho *Poème symphonique pro 100 metronomů*.

Peter Vrábel je slovenský dirigent, který žije a pracuje v Praze. V roce 1995 založil Orchestr BERG a určil jeho hudební směřování – díky němu je dnes tento orchestr oceňován jako jedinečný interpret hudby 20. století a hudby soudobé. Spolupracuje se soudobou českou skladatelskou špičkou a vytváří inspirativní tvůrčí prostor pro vynikající umělce mladé generace. Je držitelem Ceny Gideona Kleina. Za svoji práci s Orchestrem BERG získal v roce 2010 od České hudební rady / UNESCO ocenění za zásluhy o kvalitu a šíření české hudby.

CO SE DĚJE V BERGU?

Utrpení Panny orleánské ještě 3x!
18. září ve 20h | festival Lípa Musica, Česká Lípa – Bazilika Všech Svatých
19. září ve 20h | Svatováclavský hudební festival, Ostrava – kostel sv. Václava
20. září v 19h | Svatováclavský hudební festival, Opava – kostel sv. Václava

Hudebně filmovou lahůdku (ČSFD 86%!) se sugestivní hudbou litevského minimalisty Broniuse Kutavičiuse servíruje Orchestr BERG také na festivalech v České Lípě, Ostravě a Opavě. I tam v duchovních prostorách kostelů, které jedinečným způsobem umocní dojem z celého večera.

SRDEČNĚ ZVEME NA DALŠÍ KONCERT NAŠÍ 15. NAROZENINOVÉ SEZÓNY!

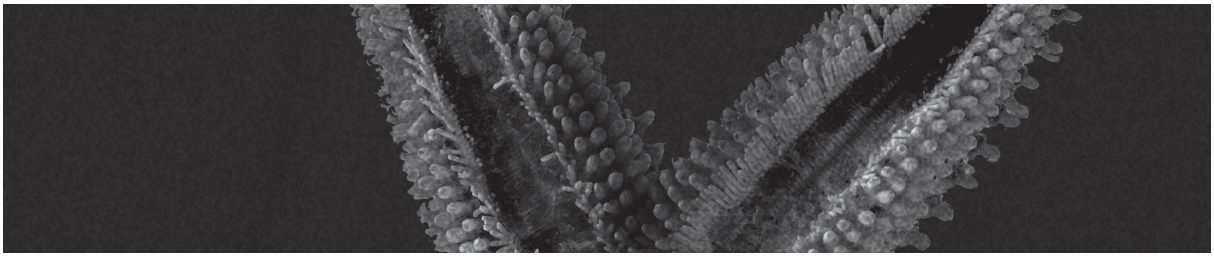

CINEGOGA 2015 | kinokoncert
pondělí 12. října + úterý 13. října | Španělská synagoga (Vězeňská 1, P1)

experimentální němé filmy s živou hudbou ve světových premiérách >>>
filmy: Paul Strand / Ralph Steiner / Man Ray
hudba: Eliška Cílková / Martin Klusák / Jan Ryant Dřízal / Šimon Voseček (CZ)
+ Jacek Sotomski (PL)

Orchestr BERG & dirigent Peter Vrábel

Tato akce se již tradičně koná ve spolupráci s Židovským muzeem v Praze.

FANDÍTE NÁM? STAŇTE SE ČLENY KLUBERGu!

Chcete podpořit jedinečné projekty z oblasti nového umění?
Zajímá Vás, co se v BERGu chystá, a chcete u toho být jako první?
PŘIDEJTE SE!

Patronkou KLUBERGu je paní Soňa Červená, herečka a zpěvačka.
Měsíční členský příspěvek: 123 Kč (jednotlivec) / 234 Kč (ve dvou)

ČLENOVÉ KLUBERGU VZKAZUJÍ
„Jste úžasní, jak se neustále zdokonalujete a vymýšlíte nové a nové nápady!!! Gratuluji, obdivuji a držím palce:-)!!!!!" Martina B.
„Držím palce do další činnosti, obdivuji koncepci a koncerty se mi moc líbí." Jana M.

DĚKUJEME VŠEM ZA PODPORU!

víc informací: www.kluberg.cz
Obrátit se můžete také na Evu Kesslovou – T: 604 205 937, E: kluberg@berg.cz
DĚKUJEME TĚM, KTEŘÍ NÁM POMÁHAJÍ!

DÁRCI: RNDr. Ondřej Jäger, RNDr. Jiří Kessl, Ing. Tibor Lopušan, Vlasta Plocková, Eva a Norman Ridenourovi

KLUBERG (klub dárců Orchestru BERG)
Petr Adler, manželé Bahbouhovi, Soňa Červená, Nevelina Dodovová, Václav Eis, RNDr. Václav Hušner, Lucie Chrápavá, Drahoslava Krnáčová, Jiří Kubíček (ve dvou), Rudolf Leška (ve dvou), Jana Macharáčková, Jiří Malíř, Jáchym Novotný, manželé Ridenourovi, Jana Spurná, Kateřina Svatoňová, Ing. Tomáš Svatoň, Petr Štěpánek (ve dvou), manželé Valchářovi a jeden anonymní člen

ANDĚLÉ (dobrovolníci)
Věra Babišová, Radvan Bahbouh, Eva a Tonda Blomannovi, Jan Brázda, AK Anna Císařová & Peter Babiš, Martina Čápová, manželé Činčerovi, Valerij Durdil, Dominik Dvořák, Josef Dvořák, Pavel Dvořák, Rut Fialová, Jiří Hajdyla, Ondrej Holas, Aleš Janíček, Tomáš Jindříšek, Martina Kaňková, Jiří Kessl, Jitka Kloučková, Adam Kneblík, Šimon Kočí, Ivana Kolářová, Johana Kratochvílová, Drahoslava Krnáčová, Maja Madarová, Daniel Mikolášek, Alena Miltová, Pavel Moc, Ester Nemjóová, Martin Pavala, Michal Pečeňa, Kateřina Plevová, Eva Ridenourová, Michael Romanovský, Michaela a Howard Sidenberg, Petr Somol, Lukáš Trnka, Pavel Trnka, Jan Trojan, Pavel Trojan Jr., Michaela Volfová, David Zábranský a Jan Zázvůrek…

PODPOŘILI
Ministerstvo kultury ČR, Magistrát hl. m. Prahy, Nadační fond Avast

MEDIÁLNÍ PARTNEŘI
His Voice, Český rozhlas Vltava, Classic Praha, Literární noviny

Děkujeme kreativní agentuře Brainz.cz za vizuální styl a grafiku našich materiálů.

www.hisvoice.cz

každý den nové informace ze světa jiné hudby

články a recenze
úvahy a komentáře
reportáže z festivalů
přehrávač
tipy na nová alba
videa na víkend

HIS VOICE

texty: Eva Kesslová
korektura: PhDr. Alena Miltová

fotografie: Pavel Hejný (BERG), Karel Šuster (Vrábel), Arunas Baltenas (Kutavičius)